

Costa Rica: Hoe een (tropisch) land succesvol kan herbebossen.

Ontbossing is een veelvoorkomend probleem in tropische gebieden. Over de hele wereld worden bossen gekapt om plaats te maken voor landbouw, veeteelt, mijnbouw of nieuwe nederzettingen. Vooral tropische regenwouden worden zwaar getroffen. Zo is inmiddels ongeveer een vijfde van het oorspronkelijke Amazone verdwenen. Alleen al tussen 2001 en 2020 ging naar schatting zo'n 54 miljoen hectare (540.000 km²) Amazonebos verloren, een oppervlakte die vergelijkbaar is met die van het Franse vasteland.

Ontbossing heeft grote gevolgen voor biodiversiteit, het klimaat en de leefomgeving van miljoenen mensen. Wanneer een regenwoud eenmaal is verdwenen, duurt het vaak tientallen tot honderden jaren voordat een vergelijkbaar ecosysteem zich kan herstellen. In veel gevallen gebeurt dat zelfs helemaal niet.

Toch is er een land dat laat zien dat herstel wél mogelijk is. Costa Rica wist in de afgelopen decennia een opmerkelijke omslag te maken. Waar het land in de twintigste eeuw zelf veel bos verloor door landbouw en veeteelt, behoort het tegenwoordig tot de wereldleiders op het gebied van herbebossing en natuurbescherming. Inmiddels is het bosoppervlak in Costa Rica meer dan verdubbeld ten opzichte van het dieptepunt in de jaren tachtig.

Hoe heeft Costa Rica deze indrukwekkende ommekeer voor elkaar gekregen? Welke maatregelen nam de overheid om bossen terug te brengen? En hoe probeert het land ervoor te zorgen dat deze groene successen ook in de toekomst behouden blijven?

In dit artikel gaan we dieper in op de oorzaken van ontbossing, de bijzondere aanpak van Costa Rica en waarom het land wereldwijd wordt gezien als een voorbeeld op het gebied van natuurherstel en duurzaam bosbeheer.

Vlag Costa Rica. Bron: Wikipedia.org

Ontbossing

Costa Rica staat tegenwoordig bekend om zijn uitgestrekte regenwouden en indrukwekkende biodiversiteit. Het land behoort bovendien tot de veiligste en populairste reisbestemmingen van Centraal Amerika. Toch zag het landschap er niet altijd zo groen uit als vandaag de dag.

Net als veel andere landen in de Nieuwe Wereld werd Costa Rica in de zestiende eeuw gekoloniseerd door Spanje. De eerste kolonisten kaptten bossen om landbouwgrond vrij te maken voor gewassen zoals cacao, bonen en andere exportproducten. De ontbossing bleef in deze periode echter nog relatief beperkt, mede doordat de bevolking klein was en de landbouw zich langzaam ontwikkelde.

Vanaf de negentiende eeuw veranderde dat drastisch. De vraag naar landbouwproducten zoals koffie, bananen en rundvlees nam wereldwijd sterk toe. Grote stukken regenwoud werden gekapt om plaats te maken voor plantages en weilanden. Net als in veel andere landen in Midden-Amerika werd economische groei belangrijker geacht dan natuurbescherming, waardoor een aanzienlijk deel van het oorspronkelijke regenwoud verdween.

Deze ontwikkeling zette zich voort tot in de jaren zeventig en tachtig van de twintigste eeuw. Beroemde natuurgebieden, zoals het Monteverde regenwoud, kwamen steeds verder onder druk te staan door houtkap en de uitbreiding van de landbouw.

Juist in deze periode groeide het besef dat deze ontwikkeling niet langer houdbaar was. De Costa Ricaanse overheid concludeerde dat de unieke natuur van het land niet alleen ecologisch waardevol was, maar ook economisch van groot belang kon zijn, bijvoorbeeld door toerisme en

duurzaam natuurbeheer. Vanaf dat moment zette Costa Rica een opvallende koerswijziging in: in plaats van bossen te kappen, besloot het land ze juist actief te beschermen en opnieuw aan te planten. Dat zou uiteindelijk uitgroeien tot een van de succesvolste herbebossingsprogramma's ter wereld.

Twee dames die bomen planten in Costa Rica. Bron:

Adopteerregenwoud.nl

Ommekeer

Toen het bosoppervlak van Costa Rica in de tweede helft van de twintigste eeuw een historisch dieptepunt bereikte, besloot de overheid het roer volledig om te gooien. Rond de jaren tachtig was nog slechts ongeveer een kwart van het land met bos bedekt. Costa Rica wilde zijn unieke natuur herstellen en koos daarom voor een van de meest ambitieuze natuurprogramma's ter wereld.

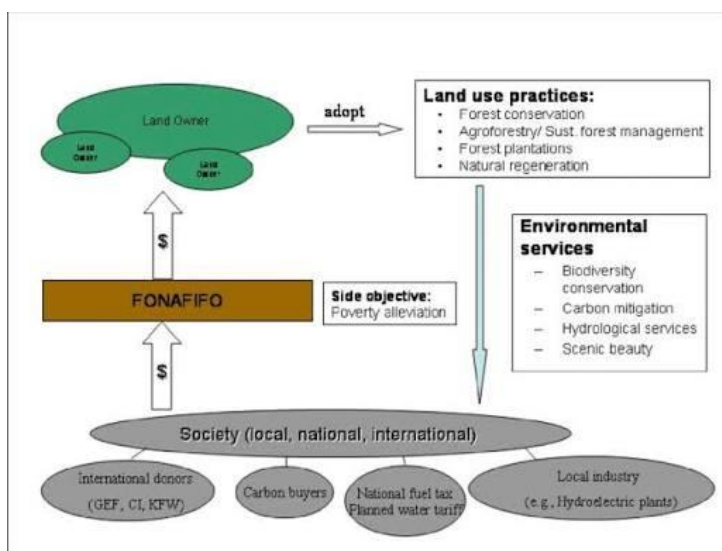
Om dat doel te bereiken werden verschillende ingrijpende maatregelen genomen. Zo werd in de jaren negentig een streng verbod op ontbossing ingevoerd. Daarnaast introduceerde de overheid een innovatief systeem waarbij boeren en landeigenaren financieel worden beloond als zij bossen beschermen, nieuwe bomen aanplanten of waterbronnen en ecosystemen in stand houden. Dit programma staat bekend als Pago por Servicios Ambientales (PSA), oftewel 'betaling voor ecosysteemdiensten'. Ook natuurorganisaties en particuliere bedrijven investeerden volop in herbebossing en in het herstel van bedreigde diersoorten.

Het kapverbod spreekt grotendeels voor zich: het illegaal kappen van natuurlijk bos of het omzetten van bos in landbouwgrond werd sterk aan

banden gelegd. Het PSA-programma is echter bijzonder omdat het natuurbehoud financieel aantrekkelijk maakt. Landeigenaren ontvangen een vergoeding wanneer zij hun grond gebruiken voor natuurbehoud in plaats van voor intensieve landbouw of veeteelt. Hierdoor levert een bos economisch gezien weer iets op, zonder dat het hoeft te worden gekapt.

De financiering van dit programma komt uit verschillende bronnen. Een belangrijk deel wordt betaald uit belastinginkomsten, waaronder een vast percentage van de brandstofbelasting. Daarnaast worden via het programma koolstofkredieten verkocht aan bedrijven die hun CO₂ - uitstoot gedeeltelijk willen compenseren. Ook internationale organisaties, zoals de Wereldbank en het WWF, hebben bijgedragen aan de financiering van natuurherstel en biodiversiteitsprojecten. Dankzij deze investeringen konden niet alleen miljoenen bomen worden terug geplant, maar kregen ook verschillende bedreigde dier- en plantensoorten opnieuw een leefgebied in de Costa Ricaanse regenwouden.

Het PSA programma in werking. Bron:

Reasarchgate.net

Vrijwilligerswerk

Naast herbebossing en natuurbescherming investeert Costa Rica ook veel in vrijwilligersprojecten. Deze projecten lopen uiteen van natuurbehoud en het beschermen van wilde dieren tot het geven van Engelse les of andere vormen van onderwijs aan lokale kinderen. Op die manier profiteert niet alleen de natuur, maar ook de bevolking van de investeringen.

Goed onderwijs vergroot de kansen op werk en verkleint de kans dat mensen in armoede terechtkomen. Hoewel criminaliteit door veel verschillende factoren wordt beïnvloed, kan investeren in onderwijs en economische kansen bijdragen aan een stabielere samenleving. Vrijwilligersprojecten leveren daardoor niet alleen een bijdrage aan de ontwikkeling van lokale gemeenschappen, maar versterken ook het duurzame imago van Costa Rica.

Costa Rica wordt daarom regelmatig omschreven als het 'Zwitserland van Midden-Amerika'. Die bijnaam heeft het land onder meer te danken aan zijn politieke stabiliteit, relatief hoge levensstandaard en het feit dat het al sinds 1948 geen leger meer heeft. Bovendien geldt Costa Rica als een van de veiligste landen van Centraal Amerika, wat het een aantrekkelijke bestemming maakt voor zowel toeristen als vrijwilligers.

Die groeiende populariteit is duidelijk terug te zien in de bezoekersaantallen. In 2025 ontving Costa Rica ongeveer drie miljoen internationale toeristen, terwijl dat er rond 2005 nog iets meer dan één miljoen waren. De combinatie van uitgestrekte regenwouden, rijke biodiversiteit, duurzame natuurprojecten en een relatief veilige omgeving heeft ervoor gezorgd dat het land in relatief korte tijd is uitgegroeid tot een van de populairste bestemmingen van Midden-Amerika.

Een groep jongeren die vrijwilligerswerk verrichten in het regenwoud van Costa Rica. Bron: Studytherainforest.com

Conclusie

De toekomst van Costa Rica ziet er, zeker op het gebied van natuurbehoud en duurzaamheid, veelbelovend uit. Sinds de grootschalige hervormingen die in de jaren tachtig en negentig werden ingezet, is het bosoppervlak van het land meer dan verdubbeld. Daarmee geldt Costa Rica wereldwijd als een van de succesvolste voorbeelden van herbebossing. Ook blijft het land populair onder biologen, ecologen en studenten die onderzoek doen naar biodiversiteit en natuurbeheer.

Daarnaast behoort Costa Rica tot de wereldleiders op het gebied van duurzame energie. Vrijwel alle elektriciteit wordt opgewekt uit hernieuwbare bronnen, zoals waterkracht, windenergie, geothermie en zonne-energie. In veel jaren ligt dit aandeel zelfs rond de 98 à 99 procent. Ook het strenge verbod op ontbossing en het succesvolle Pago por Servicios Ambientales (PSA)-programma blijven een belangrijke rol spelen bij het beschermen van de natuur.

Costa Rica laat zien dat economische ontwikkeling en natuurbescherming niet per se tegenover elkaar hoeven te staan. Door

natuur een economische waarde te geven via ecotoerisme en financiële beloningen voor natuurbeheer, heeft het land een systeem ontwikkeld dat zowel de bevolking als het milieu ten goede komt.

Juist daarom wordt Costa Rica vaak gezien als een voorbeeld voor andere tropische landen die kampen met grootschalige ontbossing. Hoewel er ook in Costa Rica uitdagingen blijven bestaan, bewijst het land dat een grootschalig herstel van regenwoud mogelijk is wanneer overheid, inwoners en internationale organisaties samenwerken. Dat maakt Costa Rica niet alleen uniek, maar ook een inspiratiebron voor duurzaam natuurbeheer wereldwijd.

Ben je nieuwsgierig geworden na dit artikel of wil je meer van dit soort unieke verhalen lezen? Neem dan een kijkje bij mijn andere artikelen op de site www.achterdewereldkaart.com

